

◆ irakurtzekoak ◆

Cano bidaiak

■ Bidaiatzeko era asko daude. Agian, bidaiatzeko erak gizaki motak adina daude. Hala ere, bidaiatzeko orduan, gizakiak bilakaera bat jasan duen bezala, bidaiatzeko erak ere asko aldatu dira. Orain orokorrean ez da bidaiatzen, turismoa baizik ez da egiten. Horregatik, *Bidaia agentzia* hitzek ez naute konbentzitzen. Ni behintzat, hauetako bulego batean sartu naizenean, ez didate bidaiarik eskaini, turismoa egiteko aukerak baizik. Ondorioz, bulego hauen errotuluetan bidaia hitzaren ordezturismo hitzak azaldu behar luke: *Turismo agentzia*.

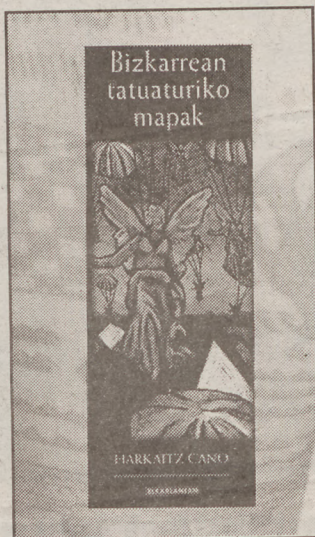
Bai, badakit errua nire dela. Hots, bidaia eta agentzia hitzak antonimoak direla eta ez nukeela bizitzatik horrelako gauzak eskatzen joan behar. Baina inoiz ez dut itxaropenik galdu eta azkenean nire eskaerak entzunak izan dira. Lerro hauen bitartez aditzera eman behar baitizuet azkenean *Bidaia agentzia* bat ireki dela: *Cano Bidaiak*. Bai, bai, hemen Euskal Herrian eta, gainera, euskaraz jaramon egiten dizute.

Nolakoa da bere eskaintza? Beno, nahikoa bitxia. Bidaiatzeko beste kontzeptu bat da, modernoa gainera, oso hiritarra. Bere katalogoan hiriak soilik azaltzen dira, 49 hiri hain zuzen. Hiri hauek, ordea, mundu guztian hedatuak daude: Kairotik Amster-

damera, Erromatik Hong Kongera, New Yorketik Zantzibarrera, Reykjavíktik Rio de Janeirora. Ikusten duzun bezala, eskaintza zabala da. Mota eta kolore guztietako hiriak daude gainera: lehen mundukoak, hirugarrenekoak, beroak, hotzak, aberatsak, pobreak...

Nola funtzionatzen duen agentzia honek? Modu errazean. Bulegora joaten zara eta lehenik hiriak aukeratu behar duzu. Gero, bizkarra biluzten duzu eta aukeraturako hiriaren mapa bizkarrean tatuatzaren dizute. Lasai egon, oraingo tatuajeak ez dira lehengoak bezalakoak, orain ez dute minik egiten eta nahikoa azkar egiten dituzte. Baina hemen ez da bukatzen guztia. Bizkarrean mapa tatuatzaren dizuten bitartean, bulegoko langileek hiriaren inguruan belarrira kontakizun bat xuxurlatzen dizute. Helburua zera da, aukeraturako hiri horren inguruan zure adimena eta irudimena prestatzen joatea, gero zure bidaia egin dezazun. Horrela soilik izango baitzara gerora bizkarrean daramazun mapa hori ulertzeko gai.

Nolako emaitzak eskaintzen ditu agentziak? Oso onak. Nik, honezkero 49 hiriak bisitatu ditut, eta orokorrean bidaia politikak izan dira. Hiri batzuetan besteetan baino hobekiago pasa dut, baina guztietan zerbait berria ikasi dudala ere esan behar dut. Eta azken finean hori da

Izenburua: Bizkarrean tatuaturiko mapak. Egilea: Harkaitz Cano. Argitaletxea: Elkarlanean, 1998. 148 orr.

bidaia batek eskaini behar dizuna: lekuetaz gozatzeko parada, ezagutzen ez duzun zerbait ikusteko aukera eta, batez ere, adimena eta irudimena garatzeko aukera. Eta *Cano Bidaiak* bulegoak hori guztia eskaintzen ditu.

Non dago bidaia agentzia hau? Ez du bulego finkorik, ez duzu gure hirietan aurkituko. Hala ere, gure artean dagoela egia da. Baina bidaia berak kutsu magikoa duen bezala, bidaia agentzia hau ere ezin dugu egunerokotasunaren errealtatearekin ulertu. Bidaia agentzia hau aurkitzeko kanpoan baino gehiago gure barnean begiratu behar dugu. Zaila da, gure gaurkotasanak ez baitu horretara asko laguntzen, baina posible da, saiatu baino ez da egin behar.

Nola saiatu, ordea? Kontatu didate Elkarlanean argitaletxeak bidaia agentzia honetan belarrira xuxurlatzen dituzten hirien inguruko kontakizunak kaleratu dituela liburu batean bilduta. Ez dakidana, liburu honen azalean azaltzen den egileak, Harkaitz Cano, zer ikusirik izango duen *Cano Bidaiak* agentziarekin. Agian bai, idazlearen abizena eta agentziaren izena berdina baitira, baina beharbada kasualitate hutsa besterik ez da. Baina beno, hori gutxienezkoa da, bizitza, bidaia eta irudimena bera ere kasualitateaz hornitzen baitira.

Jose Jabier Fernandez

ertzetik

Harkaitz Cano

Nerbioiko

errekariak

■ Lan delikatu bat egitera bidali gintuzten Bilbora. Lan hartarako nire ezizena Julio Zesar zen eta berehala ezagutu nuen kontaktua: Kleopatra. Ederra zen oso. Nerbioi ibaian krokodiloak zebiltzan prentsa irakurtzen. Metrora sartu bezain pronto otu zitzaidan berriegia dela oraindik metroa karisma propioa izateko. Niri lurperaturiko aspiragailu bat oroitarazten dit bederen, sarrerako hodi gris horiekin, bere kirofanoko argi eta izaera aseptikoarekin. Bilboko metrora sartzea oraindik, nola esan, haginlariarengana joatea bezala da, apur bat.

Gaua zen jada lana amaitu genuenerako. Eta ez galdetu zein lan izan ote zen hura hain berandu bukatzeko. Bakoitzak berea du. Gurea, Alexandria izeneko tabernara sartu eta bertako zerbitzariari (Augusto Inperio zelako bat) «Neronen lira afinaturik eta sandaliak prest» zeudela esatea zen. Berandu bukatu genuen lana eta apenas zebilen inor kalean: berrehun edo hirurehun urte inguruko amona bat topatu genuen kartoiaren artean lo egin ezinik koinakari eta bakarrikzketari eman. Nekez ulertu genion ezer, azken hitzak bakarrik: «gaur gauean, erramuzko koroa bat jantziko dut, gaur gauean».

Kleopatrak esan zidanez, gaua Cayo Lucioaren etxean igaro beharko genuen. Cayo Lucio mesfidati begiratu gintuen eta goizean isilik aldegitzen ez bagenuen lehoietara (je, je, je) botako gintuela esan ondoren, alde egin zuen lotara.

Goizeko seiak jo aurretik atera ginen Cayo Lucioaren pisutik Kleopatra eta biok, isilik irristatuz pasilu luzean barrena, klandestinoki, argirik piztu gabe eta altzariekin estropozurik ez egiteko arreta berezia jarritz. Eskailerak jaisten igaro genuen denbora iraun zuen maitale izan gintezkeeneko espejismoak. Gaizkile pare baten gisan jaitsi genituen eskailerak ilunpean.

Agian aluzinazio bat zen. Baina zin egingo nuke egia izan zela. Seiak pasatxo izango ziren autobidearen bukaeran Marco Antonioren zalditeriako tropak azaldu zitzaizkigunean horizonte gorrian lantaz eta arkuz horniturik: erromatarrak milaka ziren, eta Bilbo okupatzera zetozen beren longain gorri eta sandalia larruzkoekin. Beren turuta hotsekin.

-Excuse me, Mick Jagger naiz. Urrun geratzen al da San Mames? ■

Fantasiaren errealtatea

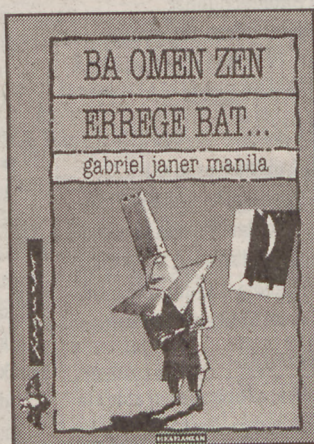
■ Gabriel Janer Manila idazle eta irakasleak folklореaren inguruko hainbat lan ditu argitaratuak. Esan dezakegu, beraz, ederki ondo ezagutzen duela ahozko tradizioa. Baina, horrez gain, idazlea ere badugu ikerlari hau, katalanerazko haur eta gazte literaturan dauden idazle nagusienetarikoa bat.

Oraingo liburu honetan nabarmena da ezaugarri bi horien eragina. Ipuin klasiko edo antzinako horietako baten aurrean gaude... itxuraz; hala omen da. Baina tratatzen duen gaia eta batik bat pertsonen jokabidea ikusirik, ezin esan ipuin tradizional baten aurrean dagoela irakurlea. Babestokia kartzela bilakatu zaion errege baten istorioa dugu hau, kanpoko errealtatea ezagutzen ez duen erregearena, baina, hori baino

garrantzitsuago dena, kanpoko errealtatea ezin ezagutu duenaren istorioa da.

Argumentua ez da berria literaturan, ahozko tradizioan baditugu horren adibideak, eta Mark Twain ere *Printzea eta eskalea* liburuan antzeko argumentutik abiatu zen. Gabriel Janer Manilak, aldiz, errege izan nahi ez duen erregearen kasua aurkezten digu, «Hark ez zuen aukeratu errege ofizioa» dio hirugarren kapituluaren izenburuak. Izan ere, erregeak ez du gobernatzen eta jauntxoengandik babestu beharrean haueri uzten die erreinua.

Irakurlea hasieratik identifikatzen da erregearekin, lagun eta kide du haren ihes egiteko asmoetan. Baina badirudi egoerak ez duela konponbiderik. Idazleak, orduan, objektu magikoaren

Izenburua: Ba omen zen errege bat... Egilea: Gabriel Janer Manila. Euskaratzailea: Nerea Atxega. Argitaletxea: Elkarlanean, 1998. 100 orr.

bidez fantasiaren munduan gaudela gogorarazten digu berriro, eta eraztunaren ondorioz erregeak mundua ezagutuko du, ihes egitea lortu eta azken batean bere itzalaren kontrako altxamendua bultzatu. Ipuin honetan pertsonaren nortasuna eta askatasuna errebindikatzen baitira, askatasuna bakoitzak bere etorkizuna eraiki dezan, bakoitzak bere nortasuna gara dezan... eta baita bere bidea (amodioaren bidea ere) egin dezan.

Irakurketa anitzeko ipuina dugu, beraz, *Ba omen zen errege bat...* hau. Nahiko sinplea dirudiena, baina literaturan onak bezala gogoeta eragiten duena eta antzinako garai batean kokaturik ere gaurkotatun handia duena.

Xabier Etxaniz Erle